

результати розрахунків, викладені вище, показують, що такі підходи можуть мати неоднозначні, а інколи й небезпечні наслідки. Якщо проектувати протиерозійний захід за метеорологічними спостереженнями за опадами останніх 40—60 років, то в недалекому майбутньому ситуація за цей період може кардинально змінитися. Очевидно, що вже побудовані або недавно спроектовані протиерозійні лісосмути та гідротехнічні споруди матимуть іншу протиерозійну ефективність, адже вони орієнтувались на режим опадів у минулому, а не на сучасні та прогнозовані зміни в кліматі території. Очевидно, що у випадку з півднем України такі протиерозійні заходи не зможуть ефективно відреагувати на інтенсифікацію ерозійних процесів у майбутньому. В даному випадку конче необхідно проектувати протиерозійні споруди постійної дії з урахуванням результатів ретроспективного аналізу метеорологічних даних, але за основу брати ефективні та науково обґрунтовані метеорологічні та гідрологічні прогнози [4].

Висновки

Викладені вище матеріали дозволяють дійти наступних висновків:

1) аналіз метеорологічних даних свідчить про те, що в останні 50—60 років спостерігається підвищення середньорічної температури приземного шару атмосфери на 0,2—0,3°C, а в південних районах помітно зростає річна кількість опадів;

2) зростання загальної кількості опадів в умовах потепління клімату підвищує інтенсивність водної ерозії в регіоні;

3) у зв'язку з тим, що вологість ґрунту на момент випадання опадів, особливо в каштановій зоні, у майбутньому буде більш високою, згідно зі структурою $K_{ш}$, величина й еродуюча дія поверхневого стоку буде більша, ніж за останні 25—30 років;

4) сучасні підходи до проектування протиерозійних заходів, зокрема, систем контурно-меліоративного землеробства в умовах зростання кількості опадів можуть мати неоднозначні, а інколи й небезпечні наслідки.

Література:

1. Бойко М. Ф., Чорний С. Г. Екологія Херсонщини: Навч. посібник. – Херсон, 2001. – 156 с.
2. Природа Херсонської області: Фізико-географічний нарис. - К.: Фітосоціоцентр, 1998. – 120 с.
3. Чорний С. Г. Клімат та ерозійні процеси на Півдні України // Вісник аграрної науки. – 2004. - № 4. – С.52-55.
4. Чорний С. Г., Тищенко Г. І., Кувавіна Н. С. Сучасні зміни клімату на Херсонщині // Вісник аграрної науки. – 2004. - № 2. – С.32-39.

КОЗЛОВЕЦЬ А.

ВЗАЄМОЗВ'ЯКИ МІЖ ЧИСЕЛЬНІСТЮ ЕТНОСІВ ТА ПРИРОСТОМ НАСЕЛЕННЯ ВНАСЛІДОК МІГРАЦІЙ (НА ПРИКЛАДІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Постановка проблеми в загальному вигляді. Міграційні процеси в наш час відбуваються в населенні України в цілому, і на Херсонщині зокрема, доволі інтенсивно. В зв'язку з демографічною кризою дана проблема набуває особливої актуальності. Для різних етнічних груп процеси міграцій відбуваються по-різному, що може накласти свій

відбиток на загальних хід геодемографічних процесів в регіонах [3]. Так, якщо це однопонаціональний регіон, то дані процеси відбуватимуться так, як це характерно для основної нації. Якщо ж це багатонаціональний регіон, то ці процеси відбуватимуться по іншому.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідженням особливостей природного руху населення серед різних етносів займалося досить мало науковців, але з праць таких вчених, як Джаман В. О., [1], та інших свідчать про те, що національний склад населення території має вплив на особливості природного руху населення даної території й на всі показники й процеси, з ним пов'язані. Дослідженням геодемографічних процесів на території Херсонщини та Північного Причорномор'я займаються такі вчені, як Пилипенко І. О., Мальчикова Д. С., Яворська В. В, Куделіна С. Б.

Постановка мети і завдань дослідження. Основна мета даного дослідження – виявити взаємозв'язки між чисельністю різних етносів, що проживають на території Херсонської області, та приростом населення внаслідок міграцій. При проведенні дослідження постали такі завдання:

- проаналізувати статистичні дані щодо найбільших етносів, що проживають на території області, та міграцій;
- знайти і охарактеризувати взаємозв'язки між чисельністю різних етносів та приростом населення внаслідок міграцій;
- на основі отриманих даних спробувати дати прогноз на найближчу перспективу.

Виклад основного матеріалу. Для дослідження ми взяли дані щодо приросту населення внаслідок внутрішньо- й зовнішньорегіональних міграцій населення області, а також етносів, які мають чисельність в населення Херсонщини понад 1,4 % включно [4]. Дані, що використовувались в ході дослідження, наведені в таблиці 1.

Проаналізувавши дані, наведені в таблиці 1, можна зробити наступні висновки щодо міграцій населення:

Сім регіонів Херсонщини мають позитивний приріст населення внаслідок міграцій в межах області. Це міськради Херсону та Нової Каховки, Білозерський, Голопристанський, Цюрупинський райони, що є близькими до центру області – вищезгаданих міськрад, та Скадовський і Генічеський райони. Найбільший приріст характерний для Цюрупинського та Білозерського районів. Всі ці регіони відносяться до Центру [2]. Найбільш негативним є сальдо внутрішньорегіональних міграцій для Великоолександрівського, Великолепетиського, Іванівського та Каховського районів. Всі ці райони відносяться до Периферійного типу. За показниками зовнішньоміграційного сальдо виділяються Цюрупинський та Білозерський райони, у який воно позитивне. Всі інші регіони мають негативний приріст внаслідок зовнішньорегіональних міграцій, і для області в цілому воно складає -3,3 чоловіка на 1000 чоловік.

Провівши аналіз даних, ми визначили, наскільки показники корелюють між собою, і отримали наступні результати:

Чисельність українців на території має близький до помірного обернений зв'язок з приростом населення внаслідок внутрішньорегіональної міграції населення та ще менш відчутний обернений зв'язок з приростом внаслідок зовнішньорегіональних міграцій. Оберненість зв'язку свідчить про порівняно більшу осілість українців

(таблиця 2).

Таблиця 1

Приріст населення внаслідок міграцій та чисельність найбільших етносів, по регіонах Херсонської області*

Адміністративно-територіальні одиниці	Приріст населення внаслідок міграцій, на 1000 мешканців		Чисельність етносів, у %								
	внутрішньо-регіональної	зовнішньо-регіональної	Українці	Росіяни	Білоруси	Татари	Молдавани	Кримські татари	Цигани	Євреї	Поляки
Бериславський	-2,5	-5,6	88,46	8,74	0,57	0,06	0,55	-	0,17	0,02	0,08
Білозерський	4	0,9	89,14	7,75	0,69	0,1	0,54	0	0,12	0,01	0,11
Великолепетиський	-4,2	-7,3	89,49	7,51	0,74	0,05	0,34	-	0,51	0,03	0,43
Великоолександрівський	-6,9	-7,4	92,49	4,71	0,66	0,02	1,06	-	0,08	0,04	0,1
Верхньорогачицький	-2,1	-6,9	92	6,02	0,43	0,06	0,27	0,01	0,02	-	0,1
Високопільський	-3,4	-9	91,76	4,98	0,72	0,03	1,02	-	0,31	0,01	0,1
Генічеський	0,2	-4	65	23,4	0,63	5,24	0,21	2,8	0,13	0,04	0,09
Голопристанський	0,2	-1	87,52	9,19	0,56	0,13	0,39	-	0,23	0,02	0,07
Горностаївський	-2,1	-1,2	92,73	4,74	0,61	0,07	0,43	-	0,02	0,02	0,09
Іванівський	-4,6	-14,3	89,34	6,31	0,39	0,78	0,59	0,27	0,06	0,01	0,05
Каланчацький	-3,5	-4,7	87,75	8,5	0,68	0,07	0,45	0	0,11	0,02	0,24
Каховський	-5,6	-4,9	88,98	8,27	0,67	0,09	0,42	-	0,32	0,01	0,2
Нижньосірогозький	-2,1	-5,8	82,21	13,67	0,43	0,08	0,74	0,01	0,03	0,02	0,31
Нововоронцовський	-1,2	-5,4	94,33	4,01	0,47	0,02	0,34	-	0,01	0	0,08
Новотроїцький	-1,6	-6,1	86,62	9,7	0,56	1,01	0,36	0,11	0,47	0,01	0,08
Скадовський	0,6	-0,6	83,16	12,53	1,1	0,2	0,61	0,03	0,09	0,03	0,22
Цюрупинський	5,9	1	85,62	11,75	0,52	0,1	0,22	0	0,21	0,04	0,12
Чаплинський	-2,2	-5,2	84,11	6,9	0,5	0,29	0,62	0,07	0,07	0,01	0,19
Нова Каховка (міськрада)	1,6	-3,8	73,81	23,37	0,91	0,15	0,16	-	0,03	0,07	0,16
Херсон (міськрада)	0,3	-2,6	76,51	19,93	0,8	0,15	0,19	0,02	0,09	0,41	0,14
Всього по області	-	-3,3	82	14,09	0,7	0,46	0,36	0,18	0,15	0,15	0,14

* складено за даними Херсонського обласного державного управління статистики

Чисельність росіян має помірний прямий зв'язок з приростом внаслідок внутрішньорегіональної міграції та незначний прямий зв'язок з приростом внаслідок зовнішньорегіональних міграцій. Прямий помірний зв'язок свідчить про помірну схильність росіян до переміщень в межах регіону, незначний прямий зв'язок свідчить про незначну схильність росіян до зовнішньорегіональних міграцій.

Чисельність білорусів майже не має зв'язку з приростом внаслідок переміщень населення в межах області, але має незначний прямий зв'язок з приростом населення внаслідок зовнішньо регіональних міграцій.

Взаємозв'язки між показниками інтенсивності міграцій населення та його етнічним складом в Херсонській області

Міграції	Етноси								
	Українці	Росіяни	Білоруси	Татари	Молдавани	Кримські татари	Цигани	Євреї	Поляки
Внутрішньо-регіональна	-0,39	0,46	0,18	0,11	-0,51	0,02	-0,15	0,18	-0,18
Зовнішньо-регіональна міграція	-0,23	0,30	0,38	-0,04	-0,38	-0,05	-0,10	0,17	0,00

Чисельність молдаван має відчутний обернений зв'язок з приростом населення внаслідок міграцій всередині області, і близький до помірною обернений зв'язок з приростом населення внаслідок міграцій зовнішньорегіональних.

Чисельність татар, циганів, кримських татар, євреїв та поляків майже не має зв'язків з приростом населення внаслідок міграцій як внутрішньо- так і зовнішньо регіональних, тому чисельність даних етносів не впливає наразі на процеси міграцій.

Як бачимо, показники приросту населення внаслідок внутрішньорегіональних міграцій мають більш сильні зв'язки з чисельністю етносів (окрім білорусів). Це свідчить про те, що всередині області більш схильні до переміщень росіяни і білоруси, менш схильні – українці та молдавани. Це означає, що в Центрі збільшуватиметься відносна кількість представників саме росіян і білорусів внаслідок їх прибуття сюди, а на периферії – українців і молдаван внаслідок того, що саме вони тут залишатимуться. Відбуватиметься певний перерозподіл етносів на території області. Росіяни і білоруси також більше схильні до виїзду з території області, про що свідчать прямі зв'язки їх з показником зовнішньорегіональних міграцій та від'ємне сальдо цих міграцій. Українці й молдавани ж менше схильні до виїзду. Це призводитиме до збільшення відносної чисельності даних етносів в населенні Херсонщини.

Висновки. Між показниками чисельності українців, росіян, білорусів та молдаван та приростом населення внаслідок внутрішньо- та зовнішньорегіональних міграцій існують взаємозв'язки. Росіяни і білоруси найбільше схильні до міграцій. Представники даних етносів зміщуються до Центру і виїждять за територію області. Українці і молдавани більше схильні до осілості, що призводитиме до збільшення їх відносної чисельності на периферії і в області загалом. Інші етноси не мають взаємозв'язків з приростом населення внаслідок міграцій, тому чисельність їх не впливає на процеси міграцій.

Література:

1. Джаман В., Костащук І. Особливості природного руху населення різних національних груп (на прикладі Чернівецької області). / Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення. Зб.

- наук. праць. – Херсон: ПП Вишемирський, 2005. – С. 298-302.
2. Пилипенко І. О. Використання теорії графів для виявлення просторових закономірностей процесів формування населення Херсонської області. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Регіон 2007 стратегія оптимального розвитку» (17-18 квітня 2007 року, м. Харків) / Гол. ред. колегії В. С. Бакіров. - РВВ Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, Харків 2007. С. 138-141.
 3. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навчальний посібник. - Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.
 4. Херсонщина у цифрах. 2003 рік: Стат. довідник // За ред. В. А. Вознюка. – Херсон. обл. управл. статистики, 2003. – 454 с.

**КОНЬКОВА А.,
РИЖКОВА Н.**

МЕРЕЖА ДЕРЖАВНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ РЕГІОНУ

В Херсонській області, крім Державного управління екології та природних ресурсів, моніторинг стану довкілля згідно постанови Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 року № 391 здійснюють 13 суб'єктів. На базі Держуправління створено і постійно поповнюється міжвідомчий банк моніторингових даних.

Кожний з суб'єктів моніторингу довкілля має власну мережу спостережень, регламент їх проведення, розташування пунктів нагляду та точок відбору проб.

За роки проведення екологічних досліджень цими організаціями – суб'єктами накопичений великий обсяг екологічної інформації по різним природним ресурсам, але в основному цей досвід розрізнений, в багатьох випадках дослідження дублюються. Вони проводяться за різними методиками і виходячи з відомчих програм інколи мають тимчасовий характер.

В результаті виконання заходів регіональної Програми моніторингу довкілля в Херсонській області, розробленої спеціалістами Держуправління спільно з суб'єктами моніторингу та схваленої розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 13 серпня 2004 року № 893 і затвердженої рішенням XIV сесії обласної ради четвертого скликання від 06 січня 2005 року № 346 “Програма екологічного моніторингу навколишнього природного середовища в Херсонській області на 2004-2009 роки”, планується підвищити якісний рівень екологічних спостережень та забезпечити:

– організацію регіонального центру моніторингу довкілля на базі Держуправління екоресурсів, в якому проводяться узагальнення результатів спостережень;

– впровадження єдиних сучасних методик досліджень, відбору проб та проведення аналізів;

– зниження рівня необґрунтованого дублювання інформації різними організаціями – суб'єктами моніторингу довкілля.

Узагальнення одержуваної відомчими службами інформації пов'язано зі значними труднощами, зокрема, через відсутність реальної координації на регіональному рівні. Розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 17 травня 2005 року № 534 “Про